

OCENIANIE NA PIERWSZYM ETAPIE EDUKACYJNYM

Mariola Bogucka

Z pewnością wrzesień to dla wszystkich nauczycieli gorący okres planowania: należy określić szczegółowy program zajęć oraz rozkład materiału na cały rok. Bardzo ważne jest też przygotowanie pierwszych zajęć, szczególnie tych integracyjnych, które mają na celu zachęcenie uczniów do nowych zadań i stworzenie atmosfery sprzyjającej współdziałaniu w grupie, a nie rywalizacji. Dodatkowo szkolny wymóg udokumentowania wszystkich wyżej wymienionych planów sprawia, że początek roku szkolnego może przyprawić nauczycieli o niezły ból głowy. Możemy z ulgą myśleć, że na szczęście są pewne aspekty nauczania, np. ocenianie, które ważne będą znacznie później, więc mogą poczekać! Otóż nie, nic bardziej mylnego! **Już w pierwszych tygodniach nowego roku szkolnego planowanie zasad i form oceniania jest jednym z najważniejszych elementów opracowywanej przez nauczyciela koncepcji nauczania.**

Według Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych w klasach I - III szkoły podstawowej ocena klasyfikacyjna jest oceną opisową. Ocena opisowa jest wynikiem, a więc zaledwie wierzchołkiem góry lodowej, której główny trzon stanowi **ocenianie kształtujące** nazywane również formatywnym.

Planując ocenianie nauczyciel powinien przede wszystkim określić swoje **wymagania wobec uczniów**: zarówno w sferze językowej (materiał, który uczeń powinien opanować), motywacyjnej (zaangażowanie na lekcji), jak i społecznej (umiejętność współpracy z innym dziećmi). Ważne jest, aby nauczyciel opracował przyjazny dla siebie sposób **monitorowania postępów ucznia**. W naszym Programie Nauczania dla klas I-III (<http://www.pearson.pl/angielski/dla-nauczycieli/programy-nauczania.html>) sugerujemy przygotowanie odpowiednich tabel, w których nauczyciel zaznacza osiągnięcia i braki każdego ucznia. Poniżej podajemy przykładową kartę oceny indywidualnej ucznia. Oczywiście każdy nauczyciel może tę kartę zmodyfikować, tak aby uwzględnić te elementy nauczania, które uzna za ważne.

Karta indywidualnej pracy ucznia

OCENA BIEŻĄCA	Uczeńklasa.....								
	AKTYWNOŚĆ			REALIZACJA ZADAŃ					
za okres od..... do..... liczba lekcji	chętnie bierze udział			rozumie polecenia			poprawnie wykonuje zadanie		
	wszystkie	większość	pojedyncze	wszystkie	większość	pojedyncze	wszystkie	większość	pojedyncze
ćwiczenie rozumienia ze słuchu									
ćwiczenie mówienia									
ćwiczenie czytania									
śpiewanie piosenek									
uczestnictwo w zadaniach komunikacyjnych, grach									
ćwiczenie pisania									
ćwiczenia językowo-plastyczne									

Czas poświęcony na przygotowanie tabel jest wprost proporcjonalny do liczby uczniów, których nauczyciel ma pod swoją opieką. W trakcie monitorowania (lub tuż po zakończeniu) nauczyciel krótko zapisuje swoje uwagi na temat uczniów. Sam sposób zapisu jest szybki i nie powinien obciążać czasowo nauczyciela. W trakcie obserwacji niezwykle pomocne są zadania, które uczniowie wykonują w parach i grupach oraz zadania indywidualne wymagające czasu i skupienia, aby uczeń mógł opracować własne rozwiązania. Warto jest również wprowadzić proste formy **samooceny**, aby uczniowie sami oceniali swoje postępy. W ten sposób nauczyciel wprowadza element refleksji i umożliwia uczniowi (nawet temu bardzo małemu) wyrażenie wątpliwości dotyczących zrozumienia oceny. Uczniowie są wtedy aktywni, a nauczyciel bacznie obserwuje, jak sobie radzą. Zapiski nie muszą dotyczyć wszystkich uczniów na każdej lekcji, ale ważny jest wybór najistotniejszych aspektów nauczania oraz systematyczność uzupełniania informacji.

Zasady oceniania powinny być tak sformułowane, aby były przejrzyste i zrozumiałe dla uczniów i rodziców, ponieważ najważniejszym elementem oceniania kształtującego jest informacja zwrotna: „*Tomku, świetnie połączyłeś elementy, ale niestety masz problemy z nazywaniem przedmiotów.*” W końcowym etapie ‘twarde dowody osiągnięć i braków ucznia’ zostaną przedstawione rodzicom w formie lakonicznej **oceny opisowej**. Ponieważ miejsce na świadectwie jest bardzo ograniczone, należy trzeba dokonać trudnego wyboru i opisać ten aspekt nauczania języka angielskiego, który jest najbardziej znaczący dla rozwoju ucznia. Inne są cele nauczania w klasie I, a potem w II i III. Ocena w klasie I może dotyczyć stopnia zaangażowania dziecka na lekcjach języka angielskiego, a w klasach II i III stopnia opanowania przerobionego na lekcjach materiału. Obecna podstawa programowa wyznacza cele po zakończeniu klasy I, a klasy II i III traktuje łącznie pozostawiając do uznania nauczyciela rozkład treści nauczania na drodze do osiągnięcia celów po klasie III.

Warto przygotować zestaw pojedynczych zdań, a następnie modyfikować je w odniesieniu do konkretnych uczniów, np. ... *potrafi doskonale, nie potrafi w pełni, potrafi tylko częściowo, zrobił duże postępy, ma pewne/duże trudności, ... jest aktywny na lekcjach.* W ten sposób można stosunkowo łatwo przyporządkować 'ocenę' do uczniów b. dobrych/dobrych/i tych słabszych. Oczywiście nie po to, aby szufladkować uczniów, ale oddać sprawiedliwość ich zaangażowaniu i postępom. Ocena powinna motywować uczniów do pracy poprzez pozytywną **informację zwrotną**, czyli wskazać na ich mocne strony. Jeśli w klasach I-III nauczyciel pisząc ocenę końcową znajdzie przykład pozytywnego nastawienia ucznia do nauki, to może być podstawą motywującej oceny. Ale nie za wszelką cenę – ocena przede wszystkim powinna być sprawiedliwa. Systematycznie zbierając informacje 'formatywne' zarówno w pierwszym, jak i drugim semestrze, na pewno znajdzie się coś pozytywnego na koniec roku.

Ocena opisowa śródroczna różni się od oceny opisowej podsumowującej rok lub okres I etapu edukacyjnego. Ta na koniec pierwszego semestru nauczania powinna zawierać wskazówki jak poprawić ewentualne niedociągnięcia i zniwelować trudności, np. *Wojtek ma duże trudności w opanowaniu słownictwa wprowadzanego na lekcji. Wskazane jest systematyczne uzupełnianie słowniczka obrazkowego.*

Jeśli nauczyciel decyduje się stosować w ciągu roku szkolnego dodatkowy zapis oceny w formie np. symbolu, sugerujemy, aby system ten był zbieżny z Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania, a przede wszystkim z systemem stosowanym przez nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej. Ułatwi to zrozumienie symboli zarówno uczniom jak i rodzicom.

Jeśli rodzice zgłaszają problemy z oceną opisową, pozostaje żmudne tłumaczenie, jaki jest cel i sposoby nauczania w pierwszych klasach szkoły podstawowej. Z pewnością dokumentacja dotycząca postępów dziecka będzie bardzo pomocna w takiej rozmowie. Poniżej podajemy kilka przykładów oceny opisowej uwzględniającej nie tylko językowe aspekty uczenia się dla uczniów w klasach I-III.

Kasia chętnie bierze udział w lekcji, jest pracowita i obowiązkowa. Doskonale opanowała treści wprowadzane i utrwalane na lekcjach.

Kuba rozpoznaje znaczenie słów i sens historyjek, niestety ma duże problemy z poprawnym ich użyciem. Wiele nieodrobionych zadań w zeszytach ćwiczeń jest efektem braku systematyczności w uczeniu się.

Julia chętnie recytuje wierszyki i śpiewa piosenki, zrobiła duże postępy, ale ciągle jeszcze ma duże trudności z opanowaniem wprowadzanego materiału.

Odpowiedź na pytanie „Jak oceniać uczniów z trudnościami i orzeczeniami” jest niezwykle skomplikowana ze względu na wielkie zróżnicowanie trudności i dysfunkcji uczniów, np. uczeń niedosłyszący ma inne potrzeby niż uczeń niedowidzący. Aktualnie ten problem reguluje nowe rozporządzenie MEN z dnia 17 grudnia 2010 roku, które wprowadza system **IPET – Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny** - w odniesieniu do każdego dziecka ze zdiagnozowaną dysfunkcją. Według tego rozporządzenia szkoła (dyrektor, pedagog, wychowawca) oraz nauczyciel przedmiotu wspólnie opracowują spójny system nauczania i oceniania takiego ucznia. Tak więc ważne jest, aby uczeń niepełnosprawny i jego rodzice mieli spójny przekaz na temat systemu oceniania ich dziecka w szkole, a nie oddzielnie na każdym przedmiocie.

Nie sposób przecenić wagę systemu oceniania w nauczaniu. Jest ono papierkiem lakmusowym ukazującym przemyślenia nauczyciela na temat celów i stosowanych metod pracy z uczniami. Ocenianie kształtujące (formatywne) zakłada zrozumienie i współpracę w każdym aspekcie pracy szkoły: nauczyciel – uczeń, nauczyciel – rodzice oraz nauczyciel – inni nauczyciele w szkole. Ocenianie kształtujące nakierowane jest poprawę jakości nauczania, a nie współzawodnictwo. W tej kwestii ocena opisowa spełnia swoje zadanie znacznie 'lepiej', ponieważ w przeciwieństwie do oceny wyrażonej stopniem, która automatycznie zachęca do porównywania i dzielenie uczniów na grupy (uczniowie dwójkowi, trójkowi, itd.), ocena opisowa pozwala na indywidualne podejście do każdego i jednocześnie jest wyrazem profesjonalności, zaangażowania i wrażliwości nauczyciela.